

Efektywność próśb o wydanie opinii doradczej przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości i samych opinii doradczych w stosunkach międzynarodowych

W przypadku sporów, które nie mogą być zakończone z powodów politycznych, państwa skłaniają się do opcji ich jurydyzacji i zaangażowania międzynarodowego sądu, aby osiągnąć długotrwałe rozwiązanie. Jednak w przypadku sporów międzypaństwowych nie ma międzynarodowego sądu z obowiązkową jurysdykcją. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości ma bardzo ograniczoną jurysdykcję, która jest uzależniona od zgody państwa. Dlatego też w celu obejścia wymogu uzyskania zgody państwa na przedstawienie sporu przed MTS, można spróbować wykorzystać procedurę próśby o wydanie opinii doradczej przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, z którym może wystąpić jeden z organów Organizacji Narodów Zjednoczonych lub jedna z jej wyspecjalizowanych agencji.

W ostatnim czasie z takim żądaniem wystąpiło Zgromadzenie Ogólne ONZ 22 czerwca 2017 r. w sprawie prawnych skutków oddzielenia archipelagu Czagos od Mauritusa w 1965 r. Powyższa sprawa dowiodła, że odpowiednie sformułowanie pytania do MTS może pozwolić na zaangażowanie trybunału w spór bilateralny, który teoretycznie mógłby być rozpatrywany jedynie za zgodą zaangażowanych w spór stron. Obecnie pojawiają się głosy, że pewne pytania prawne związane z odpowiedzialnością państwa za szerzenie pandemii również mogłyby być zadane MTS na podstawie próśby sformułowanej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ lub Światową Organizację Zdrowia.

To pokazuje, że postępowania doradcze wydają się atrakcyjnym narzędziem rozwiązywania sporów międzynarodowych, a przynajmniej obniżania napięcia politycznego. Jednak opinie doradcze nie są wiążące dla państw będących stroną sporu. Ponadto niektóre z opinii nie rozwiązały sporów, ale jedynie zaciemniły obraz regulacji prawnych mających zastosowanie w danej sprawie i wywołały dalsze konflikty (opinia w sprawie Kosowa) lub podważyły podstawowe zasady danej gałęzi prawa (opinia w sprawie broni nuklearnej). Zdarzały się również interpretacje opinii doradczych w złej wierze (opinia w sprawie Kosowa i jej wykorzystanie przez Rosję do uzasadnienia aneksji Krymu).

Celem projektu jest dowieść, że następujące hipotezy są prawdziwe:

- Obecna procedura opinii doradczej w Międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości nie jest efektywnym narzędziem rozwiązywania prawnych sporów między państwami lub innymi podmiotami, aktorami stosunków międzynarodowych
- Ograniczenia procedury wydawania opinii doradczej wpływają na wartość samych opinii także w innych (nie tak oczywiście spornych) sprawach
- Opinie doradcze są lekceważone przez państwa w ich praktyce i tym samym mają niewielki wpływ na rozwój twardego (traktatowego i zwyczajowego) prawa międzynarodowego
- Wąska interpretacja próśb o wydanie opinii oraz unikanie jasnych odpowiedzi na problemy prawne leżące u podstaw niezbyt precyzyjnie określonych żądań wyjaśnień prawnych skutkuje nadużyciami w postaci interpretacji tychże opinii w złej wierze i tym samym nie służy celom państw/organizacji
- Wskazane wady wyjaśniają stosunkowo niskie zainteresowanie państw procedurą opinii doradczych
- Praktyka wskazuje, że poszczególne organy ONZ nie mają konsekwentnego podejścia co do użyteczności opinii doradczych.

W wyniku projektu zostanie oceniona efektywność procedury opinii doradczej w świetle celów państwa/organizacji, które inicjowały wystosowanie danej próśby o wydanie opinii doradczej, oraz celów MTS. Zostaną poddane ocenie także te próby złożenia żądania wydania opinii, które się nie powiodły. Zrozumienie samej koncepcji procedury opinii doradczej i jej wad pozwoli państwom i międzynarodowym organizacjom ocenić, czy żądanie wydania opinii doradczej jest użyteczną formą rozwiązywania sporów. Projekt pozwoli również odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób opinie doradcze kształtują prawo międzynarodowe, jak wpływają na sam proces zmiany tegoż prawa. Projekt wyjaśni również, jakie są główne przeszkody w osiągnięciu pełnej efektywności procedury doradczej, co pozwoli na wskazanie niezbędnych zmian, jakie należałoby wprowadzić w obecnie obowiązujących regulacjach.